

Prace Naukowe Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego – rys historyczny i perspektywy rozwoju

Scientific Works of the Oil and Gas Institute – National Research Institute – Historical outline and development prospects

Maria Ciechanowska

Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest zaprezentowanie wieloletniego rozwoju wydawnictwa funkcjonującego obecnie pod nazwą „Prace Naukowe Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego”, będącego kontynuatorem prac własnych Instytutu, opublikowanych już w roku 1945. Kilkadziesiąt lat nieprzerwanej działalności wydawnictwa upoważnia do pewnego rodzaju podsumowań, jak i wyciągnięcia wniosków. W okresie tym zmieniała się nazwa wydawnictwa, priorytety, ale cel pozostawał zawsze ten sam – prezentowanie najważniejszych osiągnięć w działalności naukowej i technicznej Instytutu, dokumentowanie dorobku indywidualnego pracowników naukowych i badawczo-technicznych, inicjowanie nowych rozwiązań technicznych, technologicznych czy metodycznych we współpracy z przemysłem. W okresie od roku 1950 do 2021 wydano łącznie 357 takich prac. Od szeregu lat stopniowo zmieniano zasady kwalifikacji materiałów składanych do druku i ostatecznie przyjęto, że pierwszeństwo mają monografie naukowe opracowane na podstawie zamkniętych przewodów doktorskich i habilitacyjnych, a także międzynarodowe programy naukowe i projekty badawcze o dużym potencjale wdrożeniowym. Zwrócono uwagę na zmniejszanie się z czasem wielkości nakładu poszczególnych prac, co wynikało ze zmiany statusu prac z materiału szkoleniowego dla przemysłu na dokumentację badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych. Spadek ten został zrekomensowany wiele lat później poprzez udostępnienie wszystkich wyżej wymienionych prac zarówno w wersji analogowej, jak i cyfrowej poprzez Bibliotekę Cyfrową Instytutu.

Słowa kluczowe: przemysł naftowy i gazowniczy, wydawnictwo branżowe, monografia naukowa.

ABSTRACT: The article aims to present the long-term development of the publishing house, currently operating under the name of *Scientific Works of the Oil and Gas Institute – National Research Institute*, continuing the activity of the Oil Institute, which started publishing monographs in 1945. Thus, after several decades of uninterrupted activity of the publishing house, we are now able to attempt a summary and draw conclusions. During this period, the name of the publishing house and the priorities changed, but the goal was always the same: to present the most important achievements in scientific and technological activities of the Institute, to document the individual achievements of scientific, research, and technical staff, and to initiate new technical, technological, and methodological solutions in cooperation with the industry. In the period from 1950 to 2021, a total of 357 such works were published. For many years, the criteria for acceptance of manuscripts have been gradually changed, and it has finally been accepted that priority is given to scientific monographs based on doctoral and habilitation theses, as well as international scientific programs and research projects with high implementation potential. It was noted that the volume of circulation of individual works has been decreasing over time, which was due to a shift from seeing a manuscript as training material for the industry, to seeing it as documentation of scientific research and R&D work. This decline was compensated many years later by making all the above-mentioned works available in analogue and digital versions through the Institute's Digital Library.

Key words: oil and gas industry, publishing house, scientific monograph.

Wstęp

W bieżącym roku mija 77 lat od opublikowania przez prekursora Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego pierwszych wydawnictw ciągłych. Wydawnictwa te z powodzeniem są kontynuowane do dnia dzisiejszego, jak

czasopismo „Nafta-Gaz” (Ciechanowska, 2022) czy „Prace Naukowe Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego”, będące przedmiotem obecnej analizy. Nazwa wyżej wymienionych prac była ściśle związana z ówczesną nazwą samej jednostki, podlegającej przez ponad 75 lat licznym procesom restrukturyzacyjnym i także zmieniającej

Autor do korespondencji: M. Ciechanowska, e-mail: maria.ciechanowska@inig.pl

Artykuł nadesłano do Redakcji: 05.09.2022 r. Zatwierdzono do druku: 06.10.2022 r.

swoją nazwę. W tabeli 1 zestawiono dawne nazwy obecnego Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego (INiG – PIB), nadane przez odpowiednie organy państwowe, tak by łatwiej było prześledzić i wytłumaczyć pewne zależności czy zmiany. Należy podkreślić, że Instytut każdorazowo pozostawał i pozostaje prawnym następcą tych jednostek. W tekście przyjęto skrót „Prace Instytutu...”, odnoszący się każdorazowo do właściwej nazwy jednostki i nazwy wydawnictwa.

Tabela 1. Zmiany nazwy Instytutu od roku 1945

Table 1. Changes in the Institute's name since 1945

Lp.	Okres	Nazwa Instytutu
1	7.01.1945–31.03.1948	Instytut Naftowy
2	1.04.1948–31.12.1949	Główny Instytut Paliw Naturalnych
3	1.01.1950–19.10.1951	Główny Instytut Naftowy
4	20.10.1951–31.12.1975	Instytut Naftowy
5	1.01.1976–31.01.2004	Instytut Górnictwa Naftowego i Gazownictwa
6	1.02.2004–23.09.2013	Instytut Nafty i Gazu
7	24.09.2013 – do chwili obecnej	Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy

Wydawnictwo to, dokumentujące prowadzoną działalność naukową i badawczo-rozwojową Instytutu w zakresie poszukiwania i eksploatacji złóż węglowodorów, przesyłu, dystrybucji, magazynowania i użytkowania gazu ziemnego, ale także technologię nafty czy nowych nośników energii, zostało poniżej zaprezentowane w dwóch okresach: 1945–1975 i 1976–2021.

I okres: lata 1945–1975

Działalność wydawnicza Instytutu ściśle wiąże się w tym okresie z działalnością szkoleniową, zwłaszcza w pierwszych latach istnienia jednostki. Skoncentrowano się wówczas na specjalistycznych wydawnictwach, które obejmowały:

- miesięcznik „Nafta”;
- publikacje wyników prac badawczych („Prace Instytutu...”);
- pozycje książkowe o charakterze technicznym;
- podręczniki dla zawodowych szkół i techników naftowych, a także do dokształcania kadr już zatrudnionych w przemyśle;
- instrukcje normujące czynności techniczne w zakresie wierceń i eksploatacji złóż.

Należy przypomnieć, że Instytut był organizatorem szkolenia zawodowego dla całego krajowego przemysłu naftowego (Lubaś, 2017). Gdy szkolnictwo to oficjalnie przekazywano w roku 1948 Centralnemu Zarządowi Przemysłu Naftowego, obejmowało ono 6 szkół naftowych. Przekazano wówczas także wyszkolonych 36 techników, 109 mistrzów, 180 absolwentów półrocznych i rocznych kursów oraz 473 pracowników po kursach o różnych specjalnościach (Wojnar, 1949). Tak istotne włączenie się Instytutu w proces szkolenia kadr dla przemysłu wymagało zatem zapewnienia odpowiednich podręczników czy materiałów szkoleniowych.

Oprócz wydawanego czasopisma „Nafta” oraz „Prac Instytutu...” pracownicy uczestniczyli w zespołach autorskich przy opracowywaniu książek wydawanych poza Instytutem, w tym między innymi niezwykle cenionych publikacji *Technik naftowy* czy *Przepisów technicznych wierceń i eksploatacji kopalń nafty i gazu ziemnego* (Wolwicz, 1995).

W pierwszych pięciu latach swojej działalności, tj. w latach 1945–1950, Instytut wydał 17 pozycji książkowych, których wybrane tytuły zamieszczono w tabeli 2. Wszystkie te pozycje pomimo swojego charakteru, pełnionej funkcji dokumentacyjnej, edukacyjnej i promującej rozwój techniczny/technologiczny nie były publikowane pod wspólną nazwą wydawnictw, nie miały swojej numeracji, ale bez wątpienia były prekursorami późniejszego wydawnictwa „Prac Instytutu...”.

Pierwsze dwa zeszyty „Prac” zostały opublikowane pod nazwą „Prace Badawcze Głównego Instytutu Naftowego” i ukazały się drukiem w roku 1950 (tabela 3; rysunek 1).

Tabela 2. Wybrane wydawnictwa książkowe Instytutu Naftowego z lat 1945–1950 (Biuletyn Instytutu Naftowego, 1951)

Table 2. Selected books of the Oil Institute from 1945–1950 (Biuletyn Instytutu Naftowego, 1951)

Autorzy	Tytuł książki	Rok wydania
Wojciech Chyliński	<i>Zagadnienie paliw przeciwstukowych w silnikach</i>	1945
Bronisław Fleszar	<i>Polski przemysł naftowy 1926–1945</i>	1946
Ewa Neyman-Pilat	<i>Rozpuszczalność cieczy w gazach jako podstawa dla zwiększenia produkcji lekkich frakcji ropy naftowej</i>	1946
Zdzisław Ziółkowski	<i>Gaz płynny – jego własności i zastosowania</i>	1946
Roman Glaser, Janina Kuropieska	<i>Metody usuwania korodujących związków siarkowych z lekkich destylatów ropnych</i>	1946
Jan Cząstka, Jerzy Czernikowski, Bronisław Fleszar, Henryk Górka, Stanisław Rachwał, Józef Wojnar	<i>Eksploatacja złóż ropy i gazu</i>	1946
Praca zbiorowa (A. Bania i in.)	<i>Wytyczne budowy gazociągów oraz urządzeń gazowych dla średnich i niskich ciśnień</i>	1950

Tabela 3. Zmiany w nazwie wydawnictwa oraz jego charakterystyki w latach 1950–2021**Table 3.** Changes in the name of the publishing house and its characteristics in the years 1950–2021

Tytuł wydawnictwa	Liczba wydanych pracy	Numery prac/ rok wydania	Liczba stron ^{1, 2} , \bar{S} \bar{S} – wartość średnia	Wielkość nakładu ^{1, 2} , N [egz.] \bar{N} – wartość średnia
Prace Badawcze Głównego Instytutu Naftowego (Prace Badawcze GIN)	2	1/1950–2/1950	$\frac{S \in 9-36}{\bar{S} = 22, n = 2}$	$\bar{N} = 1000, n = 2$
Prace Głównego Instytutu Naftowego (Prace GIN)	16	3/1951–18/1952	$\frac{S \in 10-43}{\bar{S} = 24, n = 15}$	$\frac{N \in 622-1000}{\bar{N} = 931, n = 11}$
Prace Instytutu Naftowego (Prace IN)	75	19/1952–93/1966	$\frac{S \in 9-61}{\bar{S} = 15, n = 73}$	$\frac{N \in 382-1042}{\bar{N} = 549, n = 49}$
	28 (bez numeracji poszczególnych prac)	1966–1975	$\frac{S \in 13-82}{\bar{S} = 43, n = 27}$	$\frac{N \in 500-1068}{\bar{N} = 1038, n = 28}$
Prace Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazownictwa (Prace IGNiG)	74	1/1976–74/1989	$\frac{S \in 40-444}{\bar{S} = 103, n = 67}$	$\frac{N \in 100-500}{\bar{N} = 354, n = 28}$
	52	75/1990–126/2003	$\frac{S \in 21-319}{\bar{S} = 80, n = 48}$	brak danych od 1990 do 2002 w roku 2003 $N = 150$ egz.
Prace Instytutu Nafty i Gazu (Prace INiG)	39	127/2004–165/2009	$\frac{S \in 37-352}{\bar{S} = 97, n = 32}$	150 egz.
Prace Naukowe Instytutu Nafty i Gazu (Prace Naukowe INiG)	25	166/2010–190/2012	$\frac{S \in 52-310}{\bar{S} = 154, n = 18}$	$\frac{N \in 65-500}{\bar{N} = 145, n = 14}$
Prace Naukowe Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego (Prace Naukowe INiG – PIB)	46	191/2013 do chwili obecnej (nr 236/2021)	$\frac{S \in 120-562}{\bar{S} = 206, n = 43}$	$N \in 70-100$
Objaśnienia: ¹ od–do / wartość średnia, n – liczba danych ² z analizy wyłączono prace zawierające materiały z konferencji naukowo-technicznych				

Kolejna zmiana nazewnictwa miała miejsce już w 1951 roku. Pod nazwą „Prace Głównego Instytutu Naftowego” (rysunek 1) ukazało się 16 pozycji. W latach 1952–1975, po kolejnej restrukturyzacji Instytutu, wydawnictwo nosiło nazwę „Prace Instytutu Naftowego” (rysunek 2), a w okresie tym opublikowano łącznie 103 prace, przy czym z nieznanymi powodami ostatnie 28 z nich nie miało nadanych numerów.

Komunikat opublikowany w roku 1951 (Biuletyn Instytutu Naftowego, 1951) zawierał informację nt. przyjętej przez Instytut strategii dotyczącej wydawnictw. Zgodnie z tym dokumentem począwszy od 1951 roku „[...] większe prace naukowe będą publikowane jako *Prace Głównego Instytutu Naftowego*, natomiast prace mniejsze oraz informacje o wynikach działalności [...] będą zamieszczane w *Biuletynie Głównego Instytutu Naftowego*. Taki sposób postępowania dla udokumentowania wyników prac naukowych wprowadzono wówczas we wszystkich instytutach naukowo-badawczych działających w tym okresie w Polsce.

Należy wspomnieć o tym, że w związku z utworzeniem w kraju w roku 1950 państwowych przedsiębiorstw wydawniczych Instytut przestał być bezpośrednim wydawcą zarówno czasopisma „Nafta”, jak i prac własnych. Tym niemniej

wszystkie materiały publikacyjne, ilustracyjne czy opracowania redakcyjne powstawały w Instytucie (Biuletyn Instytutu Naftowego, 1951).

Tak więc:

- pierwsze „Prace Instytutu...”, o numerach 01–05 (lata 1950–1951) zostały wydane przez Instytut;
- „Prace...” o nr 6/1951–78/1962 – przez Wydawnictwo Górniczno-Hutnicze w Katowicach;
- „Prace...” o nr 79/1962–1975 (brak numeracji poszczególnych zeszytów) – przez Wydawnictwo „Śląsk” w Katowicach.

Wydawnictwa Instytutu zostały praktycznie ograniczone do materiałów z konferencji naukowo-technicznych organizowanych przez jednostkę. Po raz kolejny Instytut został wydawcą „Prac...” od nr 1/1976 i pozostaje nim do chwili obecnej.

„Prace Instytutu...” w okresie 1950–1975 miały bardziej charakter techniczny, dokumentowały opracowane techniki/technologie/metodyki czy zrealizowane prace badawcze. Nie miały one dużej objętości (od 15 do 43 stron, $\bar{s}_{wazona} = 23$ strony), natomiast ich nakład był wysoki (od 500 do 1068 egz., $\bar{s}_{wazona} = 968$). Wielkość nakładu świadczy o dużym zapotrzebowaniu przemysłu na tego typu prace

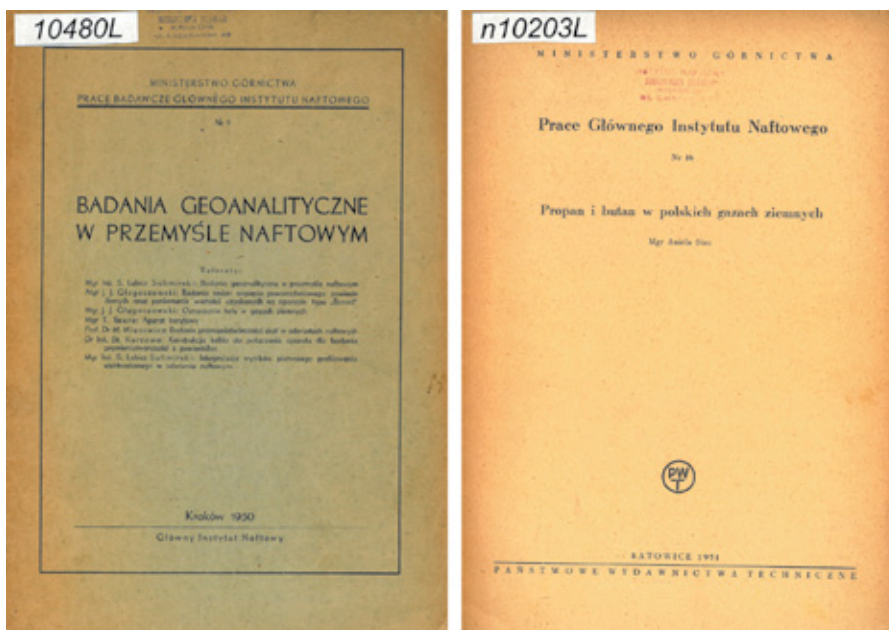
i kolportowaniu ich często do przedsiębiorstw jako materiału szkoleniowego.

W latach 1952–1960 „Prace Instytutu Naftowego” wydawano w dwóch seriach: A i B; seria A dotyczyła tematyki związanej z poszukiwaniem i eksploatacją złóż węglowodorów (kopalnictwo naftowe), seria B – zagadnień związanych z technologią ropy i gazu ziemnego. Prac w obszarze serii A opublikowano trzykrotnie więcej (31 szt.) niż w serii B (10 szt.). Z zakresu gazownictwa zwraca uwagę praca Zofii Barud-

-Pomykały pt. *Metody oznaczania siarkowodoru w gazach ziemnych* (nr 21/1952).

II okres: od roku 1976 do chwili obecnej

Drugi okres istotny dla rozwoju wydawnictwa „Prace Instytutu...” obejmuje czas od roku 1976 do grudnia 2021 r., czyli łącznie 45 lat. W okresie tym czterokrotnie nastąpiła



Rysunek 1. Przykłady strony graficznej okładek „Prac Badawczych Głównego Instytutu Naftowego” (nr 1/1950) i „Prac Głównego Instytutu Naftowego” (nr 16/1951)

Figure 1. Selected front covers of *Scientific Works of the Main Oil Institute* (No. 1/1950) and *Works of the Main Oil Institute* (No. 16/1951)



Rysunek 2. Przykłady strony graficznej okładek „Prac Instytutu Naftowego” (nr 66/1960, nr 77/1962)

Figure 2. Selected front covers of *Works of the Oil Institute* (No. 66/1960, No. 77/1962)

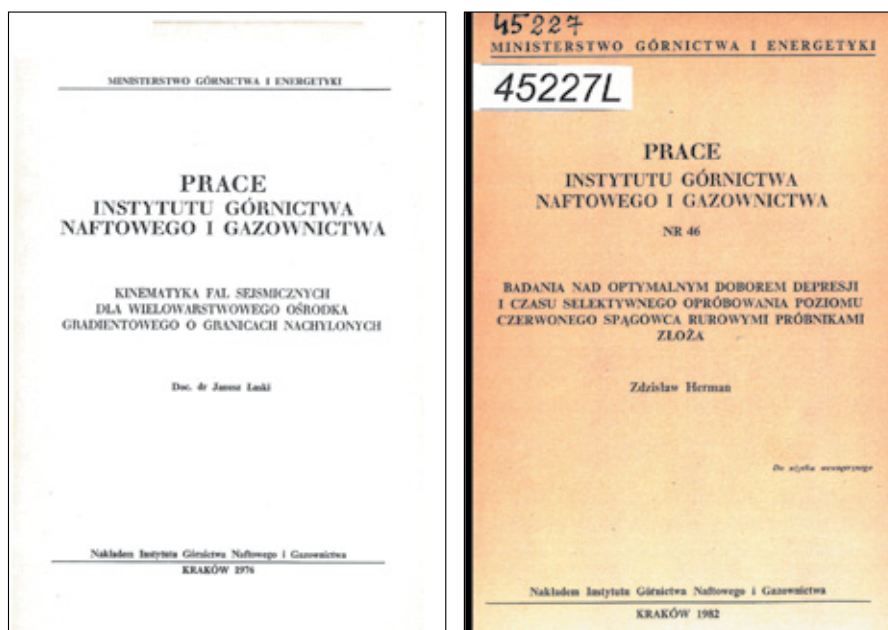
zmiana nazwy wydawnictwa, w tym trzykrotnie na skutek procesów restrukturyzacyjnych jednostki, natomiast jeden raz w wyniku wymogów ewaluacyjnych dotyczących jakości działalności naukowej (tabela 3, rysunki 3–5).

Numeracja obecnie wydawanych prac stanowi kontynuację ich ewidencji od roku 1976; łącznie wydano 236 prac.

Objętość publikacji w kolejnych latach wzrastała od średniej wartości liczby stron wynoszącej 63 (1976–2003) do 206 stron (2013–2021) (tabela 3). W okresach tych występują

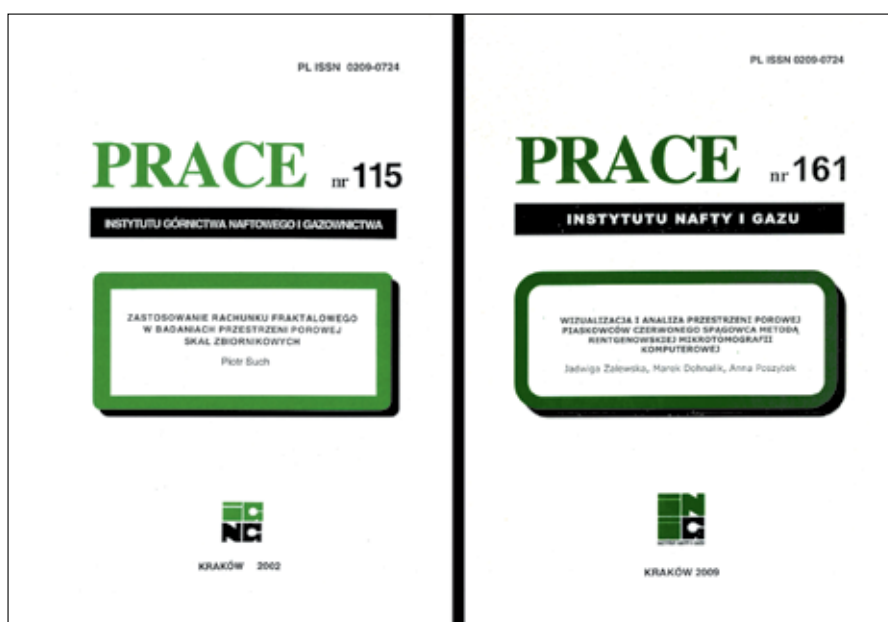
jeszcze prace o małej objętości (21–52 str.), ale generalnie można powiedzieć, że dotyczą one przede wszystkim tematyki związanej z:

- modelowaniem zjawisk zachodzących w złożach węglowodorów i w podziemnych magazynach gazu ziemnego;
- migracją i modelowaniem sejsmicznym w dziedzinie liczb falowych i czasu w silnie niejednorodnych ośrodkach;
- zastosowaniem nowych metod matematycznych do opisu wielowymiarowej przestrzeni porowej skał;



Rysunek 3. Przykłady strony graficznej „Prac Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazownictwa” (nr bd/1976, nr 46/1982)

Figure 3. Selected front covers of *Works of the Oil Mining and Gas Engineering Institute* (No NA/1976, No. 46/1982)



Rysunek 4. Przykłady strony graficznej okładek „Prac Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazownictwa” (nr 115/2002) oraz „Prac Instytutu Nafty i Gazu” (nr 161/2009)

Figure 4. Selected front covers of *Works of the Oil Mining and Gas Engineering Institute* (No. 115/2002) and *Works of the Oil and Gas Institute* (No. 161/2009)

- symulacją procesów zwiększania stopnia szczerpania złóż.

W tych między innymi procesach prowadzone są długotrwałe obliczenia komputerowe z zastosowaniem specjalistycznego oprogramowania, a ich wynikiem jest najczęściej konkretne rozwiązanie w postaci modelu, przekroju czy zależności.

Przestrzegano zasady, by w wyżej wymienionym wydawnictwie publikować prace odzwierciedlające osiągnięcia naukowe i badawczo-rozwojowe Instytutu w jego głównych kierunkach działalności merytorycznej.

W ostatnich latach opublikowano materiały dotyczące między innymi następującej tematyki:

- nowoczesnych środków smarowych do specjalistycznych zastosowań w urządzeniach przemysłowych, transporcie i komunikacji (nr 202/2015);
- elementów systemu naftowego Karpat (nr 203/2015);
- zabiegów kwasowania w stymulacji wydobywania z odwiertów (nr 218/2017);
- zastosowania paliw etanolowych do silników o zapłonie iskrowym (nr 224/2019).

Z zakresu gazownictwa zwraca uwagę kilka wcześniejszych prac, które z pewnością miały wpływ na rozwój tej gałęzi przemysłu:

- Ryszard Zieleniewski, Zdzisław Czaplinski, *Perspektywy zastosowania wodoru* (nr 22/1978);
- Zofia Wróblewska, *Ocena żywotności rur z tworzyw sztucznych* (nr 23/1978);
- Ryszard Zieleniewski, *Technika możliwości wykorzystania gazów zawierających ponad 50% azotu* (nr 36/1980);
- Zofia Wróblewska, Zdzisław Czaplinski, *Wykrywanie uszkodzeń izolacji gazociągów eksploatowanych* (nr 66/1988).

Na liście aktualnych prac cieszących się bardzo dużym zainteresowaniem przemysłu znajduje się praca autorstwa Piotra Szewczyka i Jacka Jaworskiego pt. *Analiza wpływu dodatku wodoru do gazu ziemnego na szczelność połączeń mechanicznych wybranych elementów sieci i instalacji gazowych* (nr 231/2020), której tematyka wpisuje się w strategię transformacji energetycznej kraju.

Opublikowano szereg monografii naukowych opracowanych na bazie zakończonych przewodów doktorskich i habilitacyjnych. Ten rodzaj prac ma szczególne znaczenie, ponieważ dokumentuje w szerokim zakresie indywidualny dorobek pracowników naukowych, ściśle powiązany z działalnością merytoryczną jednostki i z podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji naukowych przez jej kadre. Przykłady wydanych wyżej wymienionych monografii przedstawiono w tabeli 4.

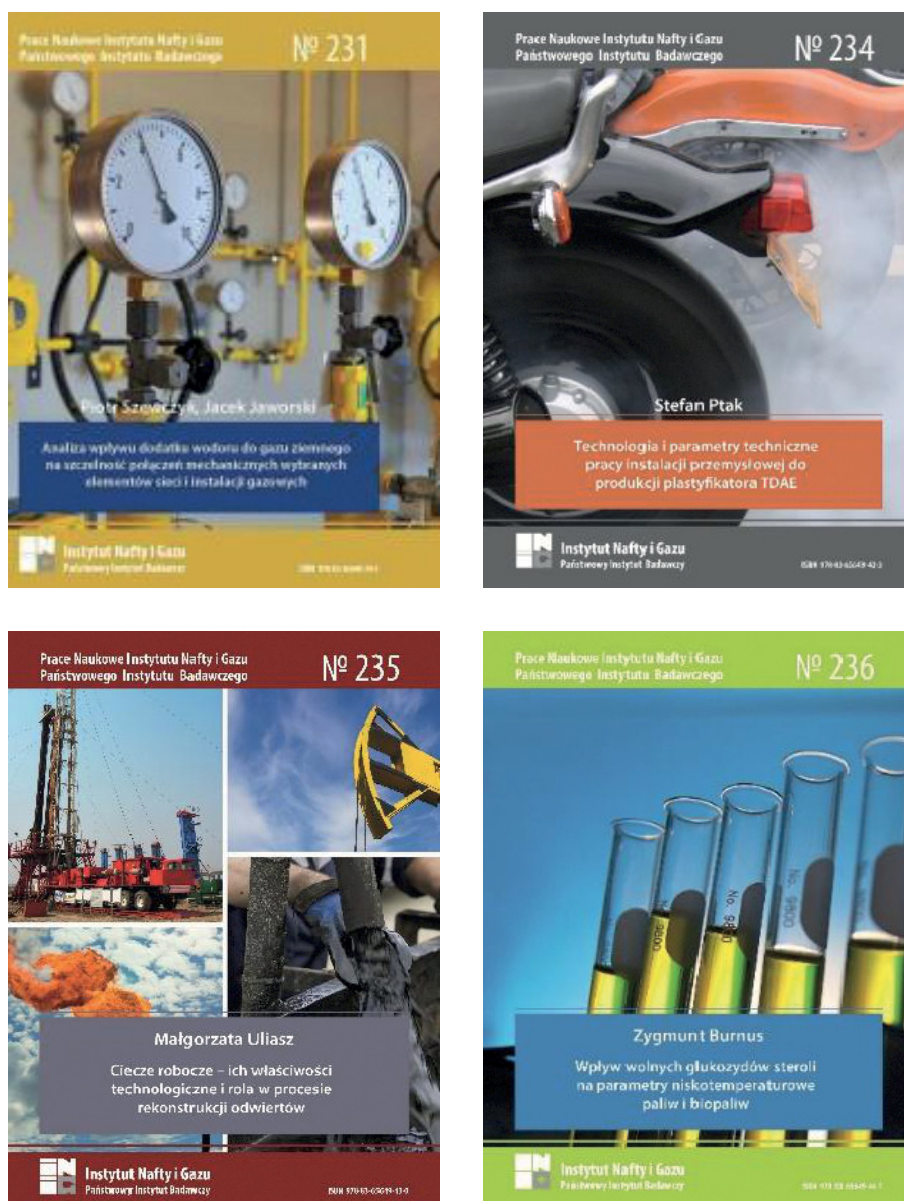
Z analizy wszystkich „Prac Instytutu...” wyłączono materiały konferencyjne, które w niektórych przypadkach, jak np. konferencji GEOPETROL 2000–2018, miały bardzo dużą objętość, rzędu 1000 stron, wysoki nakład (500–600 egz.), ale z uwagi na skrótową formę nie dawały podstaw do zakwalifikowania ich jako pełnowartościowych publikacji naukowych.

Od kilku lat stopniowo zwiększane są wymogi dotyczące „Prac Instytutu...” i obecnie funkcjonują następujące zasady:

- W pierwszej kolejności kwalifikowane są do druku monografie naukowe opracowane na podstawie zakończonych przewodów doktorskich i habilitacyjnych, a także prace stanowiące wyniki realizacji międzynarodowych programów naukowych i projektów badawczych istotnych w aspekcie wdrożenia ich do praktyki przemysłowej;
- Praca złożona do druku jako monografia naukowa stanowi spójne tematycznie i zwarte opracowanie przedstawiające

Tabela 4. Przykłady opublikowanych monografii naukowych opracowanych na bazie rozpraw doktorskich i habilitacyjnych
Table 4. Examples of published scientific monographs based on doctoral and habilitation theses

Nr pracy	Autor, tytuł pracy	Rok publikacji
163	Teresa Steliga, <i>Bioremediacja odpadów wiertniczych zanieczyszczonych substancjami ropopochodnymi ze starych dołów urobkowych</i>	2009
177	Irena Matyasik, <i>Biomarkery w charakterystyce genetycznej systemów naftowych</i>	2011
192	Krzysztof Sowizdżał, <i>Geologiczne, przestrzenne modelowanie złóż węglowodorów – aspekty metodyczne i przykłady zastosowań</i>	2013
206	Winicjusz Stanik, <i>Badania poliizobutylenobursztynoimidów w zakresie oceny użytkowej dodatków detergentowo-dyspergujących do paliw silnikowych</i>	2015
207	Zbigniew Stępień, <i>Systemy filtracji spalin do samochodowych silników z zapłonem samoczynnym – problemy regeneracji filtrów DPF</i>	2016
208	Jan Lubowicz, <i>Wpływ biokomponentu otrzymanego w wariacie co-processing na właściwości oleju napędowego</i>	2016
226	Piotr Kasza, <i>Zabiegi hydraulicznego szczelinowania złóż niekonwencjonalnych i metody ich analizy</i>	2019
232	Andrzej Urbaniec, <i>Charakterystyka litofacyjna utworów jury górnej i kredy dolnej w rejonie Dąbrowa Tarnowska – Dębica w oparciu o interpretację danych sejsmicznych i otworowych</i>	2021
234	Stefan Ptak, <i>Technologia i parametry techniczne pracy instalacji przemysłowej do produkcji plastyfikatora TDAE</i>	2021
236	Zygmunt Burnus, <i>Wpływ wolnych glukozydów steroli na parametry niskotemperaturowe paliw i biopaliw</i>	2021



Rysunek 5. Przykłady strony graficznej okładek „Prac Naukowych Instytutu Nafty i Gazu – Państwowego Instytutu Badawczego”

Figure 5. Selected front covers of *Scientific Works of the Oil and Gas Institute – National Research Institute*

- określone zagadnienie w sposób oryginalny i twórczy, zawiera bogatą bibliografię zacytowaną w tekście, szerokie dwujęzyczne streszczenie. Istotną rolę spełniają także elementy graficzne, jak wykresy, tabele, zdjęcia, przygotowane we właściwy sposób. Przyjmuje się, że objętość monografii naukowej powinna wynosić co najmniej 6 arkuszy wydawniczych, przy spełnieniu określonych wymogów edytorskich;
- Odstępuje się od druku w wydawnictwie „Prace Naukowe...” materiałów konferencyjnych, które obecnie przygotowywane

- są najczęściej w skróconej formie cyfrowych prezentacji, niespełniających wymogów publikacyjnych;
- Prace podlegają ocenie dwóch recenzentów. Należy wspomnieć, że wydawnictwo posiada nadane międzynarodowe identyfikatory:
 - ośmiocyfrowy międzynarodowy znormalizowany numer wydawnictwa ISSN, stanowiący identyfikator wydawnictwa ciągłych i elektronicznych (ISSN: 2353-2718);
 - trzynastocyfrowy międzynarodowy znormalizowany numer książki ISBN, jednoznacznie identyfikujący wydawcę

Tabela 5. Liczba „Prac Instytutu...” opublikowanych w okresach dziesięcioletnich

Table 5. The number of *Scientific works...* published in ten-year periods

Lata	1951–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010	2011–2020
Liczba prac	62	50	50	33	28	71	56

i wydawane przez niego wydawnictwa ciągle (ISBN: 978-83-65649-43-0).

Oba wymienione identyfikatory podawane są w „Pracach Instytutu...”, co nadaje publikacjom odpowiednią rangę.

Uznając liczbę wydanych „Prac Instytutu...” w poszczególnych okresach dziesięcioletnich za miernik aktywności publicystycznej pracowników naukowych, należy zwrócić uwagę na dwa okresy o największej liczbie opublikowanych prac:

- lata 1950–1960 – 62 szt.;
- lata 2000–2010 – 71 szt.

Najniższe wyniki dotyczą lat 1990–2000 (28 szt.) (tabela 5).

Analiza zmieniających się nakładów wydawnictwa w pełnym przedziale czasowym, tj. od 1950 r. do 2021 r., skłania do zwrócenia uwagi na dwa fakty:

1. Po roku 1976 nastąpił ewidentny spadek nakładów wydawniczych w odniesieniu do pierwszego okresu (1950–1975; ok. 1000 egz.). Przez ostatnie 30 lat nakłady te kształtowały się na poziomie 70–150 egz. Spadek ten spowodowany był zmianą kwalifikacji znacznej części „Prac Instytutu...” – częściowym odejściem od wydań przygotowywanych jako materiał szkoleniowy dla przemysłu naftowego na rzecz materiału dokumentującego działalność naukową jednostki.
2. Po roku 2013 wdrożono w Instytucie koncepcję otwartego dostępu do publikacji naukowych w postaci cyfrowej, co zwiększyło stopień zainteresowania nimi. Co najmniej od 10 lat wszystkie wydawnictwa instytutowe, w tym pełny zbiór „Prac Instytutu...” z lat 1950–2021, są dostępne także w formie online poprzez Bibliotekę Cyfrową Instytutu. Taki nieograniczony dostęp do publikacji gwarantuje wszystkim zainteresowanym możliwość bezpłatnego skorzystania z tych materiałów.

Podsumowanie

Podsumowując można stwierdzić, że „Prace Instytutu...” na przestrzeni kilkudziesięciu lat doskonale spełniły swoje misje:

- stanowiąc materiał szkoleniowy dla szkół zawodowych i techników o profilu naftowym oraz dla pracowników odradzającego się po wojnie przemysłu naftowego;
- tworząc platformę wymiany myśli technicznej, a także szerokie forum współpracy Instytutu z przemysłem;

- będąc miejscem dokumentowania działalności naukowej i technicznej Instytutu oraz publikowania dorobku naukowego jego pracowników;

- promując innowacyjne rozwiązania techniczne, technologiczne czy metodyczno-interpretacyjne w branży naftowej.

Obecnie przygotowywana transformacja energetyczna kraju, jak i włączenie się Polski w działania na rzecz ochrony klimatu całkowicie zmieniły i przewartościowały dotychczasowe podejście do paliw kopalnych. Instytut podjął szereg nowych działań merytorycznych, związanych między innymi z gospodarką opartą na wodorze i biogazie, z wykorzystaniem potencjału geologicznego do bezzbiornikowego magazynowania CO₂, z zagospodarowaniem i przetwarzaniem biogazów oraz gazów kopalnych i odpadowych czy z gospodarką o obiegu zamkniętym. Zadania te z jednej strony stanowią naukowe i techniczne wyzwanie dla całej kadry Instytutu, z drugiej zaś są niezwykle szansą dla rozwoju jednostki. Wymagają one także dobrze zorganizowanej platformy wydawniczej, poprzez którą prowadzona będzie także promocja nowych rozwiązań, docierających do jak najszerszego grona odbiorców. Wydawnictwa Instytutu są do tego przygotowane.

Literatura

- Biuletyn Instytutu Naftowego, 1951, nr 1 (dodatek do Nafty 1951, nr 2). *Biblioteka Cyfrowa INiG – PIB*.
- Ciechanowska M., 2022. Nauka i technika przemysłu naftowego i gazowniczego w miesięczniku Nafta-Gaz. *Nafta-Gaz*, 78(9): 696–705. DOI: 10.18668/NG.2022.09.07.
- Lubaś J., 2017. Wkład Instytutu Nafty i Gazu w rozwój szkolnictwa zawodowego w Polsce. *Nafta-Gaz*, 63(7): 518–522. DOI: 10.18668/NG.2017.07.10.
- Wojnar J., 1949. Pięć lat pracy Instytutu Naftowego. *Nafta*, 12: 229–334. *Biblioteka Cyfrowa INiG – PIB*.
- Wolwicz R. (red.), 1995. Historia polskiego przemysłu naftowego. Brzozów–Kraków, tom 2: 362–388.
- Zbiór Prac Instytutu... od roku 1950 do 2021; łącznie 357 prac. *Komplet dostępny jest w Bibliotece Naukowej INiG – PIB w wersji cyfrowej i analogowej*.



Dr hab. inż. Maria CIECHANOWSKA,
prof. INiG – PIB
Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Lubicz 25 A
31-503 Kraków
E-mail: maria.ciechanowska@inig.pl